

ЛИБЕРАЛНА ПАРТИЈА
НА МАКЕДОНИЈА
Број: 0803 – 237
Датум: 26 април 2015 година
Скопје

ИМА НАДЕЖ: ЛИБЕРАЛНА ПАРТИЈА.

ПРЕПОЗНАЈТЕ СЕ!

**ДОКТРИНА
ПРЕСВРТ 2018!**

ПРОГРАМСКА ДЕКЛАРАЦИЈА НА ЛП

**Л И Б Е Р А Л Н А
П А Р Т И Ј А**

LP

XI КОНГРЕС НА ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА НА МАКЕДОНИЈА

26 АПРИЛ 2015, СКОПЈЕ

1. Мисија на Либералната партија: ДОСЛЕДНИ НА РЕФОРМСКИОТ ЛИБЕРАЛИЗАМ

И во третата деценија ние, **ЛИБЕРАЛИТЕ**, сме доследни на основните принципи што како граѓани, недвосмислено ги реafirмираваме во деведесеттите години од минатиот век бидејќи ги чувствуваме за свои:

- демократија и плурализам;
- пазарна економија и
- владеење на правото што гарантира остварување на човековите и граѓанските права и слободи...

Сметаме и дека состојбите и предизвиците што Македонија ги преброди од прогласувањето на независноста и оние тековните, потврдуваат дека **младата демократија беше и е дорасната да продолжи да егзистира и да се развива.**

Но, не премолчуваме факти и признаваме дека многу од овие состојби и предизвици можеа да се спречат, пред проблемите да ескалираат.

Бидејќи минатото не се менува, како одговорни луѓе сакаме да ја подобриме сегашноста и да моделираме просперитетна иднина за секого поединечно и сите нас заедно.

Не веруваме во лажните флоскули дека секому му следува според потребите, а секој пружа според можностите. Едноставно, **не (се) залажуваме со држава што секому еднакво му пружа и му пружа недоволно.**

Затоа, ги реafirмираме принципите на кои сме формирани: **реформски либерализам според социјал-либерална платформа.** Притоа:

- ја потврдуваме нашата улога во градењето и трасирањето на државата и граѓанското општество во минатите две децении;
- ги прифаќаме успехите за позитивните процеси во државата и во локалната средина, но и одговорноста за неуспехите...

... пропорционално на застапеноста во органите на одлучување во минатиот период.

Веруваме во:

- Слободата и човековите и граѓанските права;
- Претприемништвото и пазарната економија каде профитот е цел;
- Квалитетот на македонскиот граѓанин подготвен низ натпревар да го оствари „македонскиот сон“ тука, во Македонија
- Консолидираното општество во кое резултатот и одговорноста се мерило за успехот на поединецот;
- Хумана држава што обезбедува еднаков пристап до можностите и до основни услуги за нејзините граѓани;
- Суштински политички промени кои можат да ги создадат само поединците и тимовите со правилна цел;
- Квалитетот доминира над квантитетот - можеби не веднаш, но секогаш кога е најпотребно.

Дел сме од нашата модерна политичка историја и сегашност, а според оваа Доктрина заедно ќе ја создаваме иднината.

2. Профил на Либералната партија: ВРАЌАЊЕ НА ИЗВОРНАТА СОЦИЈАЛ-ЛИБЕРАЛНА ПЛАТФОРМА

Кон **ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА** гравитираат слободарски, пазарно и претприемнички ориентирани граѓани – слободно мислечки, креативни поединци.

Ние, **ЛИБЕРАЛИТЕ** во Македонија, како и либералите во регионот, Европа и светот воопшто:

- **сигурни сме** во своите квалитети, знаења и принципи;
- **сме општествено-одговорни поединци** и во нашето дејствување **поаѓаме од личната одговорност** кон себе и своето семејство и заедница;
- **не (сакаме да) веруваме во лажни вредности;**
- **не сакаме држава, институции и партии што ни се мешаат во приватниот живот;**
- **создаваме општествена кохезија** и
- **сакаме да се чувствуваме пријатно и уважувано во својата земја и да бидеме активни во нејзиното подобрување** низ акција втемелена на нашите ставови...

Како и секоја партија - и **ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА** е политичка интересна група.

Но, **ЛИБЕРАЛОТ** не е „закрепостен“ партиски следбеник, туку **предводник на процеси и тимови** за остварување јасни и глобално прифатени цели. Тие се **посакувани од македонскиот граѓанин**, бидејќи припаѓаме кон модерните и прогресивните европски и светски нации.

ЛИБЕРАЛОТ не е колективист подреден на партиски „откроената“ заедница и не чека „импулс од повисока инстанца“.

За таа цел стоиме зад концептот на:

- **владеење на правото;**
- **почитување на човековите и граѓанските индивидуални и колективни права и слободи;**
- **заштита на приватната сопственост и економската иницијатива** низ функционални механизми на оптималните институции.

Секој од нас одделно и сите заедно сме бранители на личната слобода и права, но и нашите стекнати слободи и колективни придобивки.

Пречките и предизвиците на нашиот пат не не демотивираат.

Напротив, ги надминуваме со **верба во себе, убеденост во правилноста на нашите принципи и истрајност во нашата мисија.**

Дводецениското плурално политичко искуство и колективна меморија на граѓаните на Македонија потврдуваат дека **потребните реформи во модерна Македонија може да ги спроведе само модерна партија со свежи идеи и вистински принципи**, наместо со матриците на поделби и зачмаеност од минатите времиња.

3. СЛОБОДЕН МАКЕДОНСКИ ГРАЃАНИН НА ЕВРОПА И СВЕТОТ

Не преговараме за слободата, а државата:

- постои за да ја гарантира еднаквоста на личните и колективните права и слободи и пристапот до можностите;
- не е творба за себе, туку систем на органи и постапки што гарантира еднаков пристап до можностите;
- не го креира животот, туку овозможува секој поединечно да го остварува онака како што смета дека треба и може.

Затоа и во третата деценија од постоењето, ние сме политички застапник на индивидуалните и колективните слободи и права на човекот и граѓанинот. Овие права не се ниту производ на државата на благосостојба на левицата, ниту подарок од регулираната држава на конзервативците. Тие се природни права на секој граѓанин на Македонија.

Го споделуваме и мислењето дека пазарната економија, претприемништвото и приватната иницијатива се основата за успех и профит на поединецот.

Навистина, се разликуваме од останатите бидејќи нивната цел е успешна просечност, додека ние, **ЛИБЕРАЛИТЕ** поттикнуваме успех на поединецот со кој се зголемува просекот.

Ги одбиваме предрасудите дека македонскиот граѓанин не е подготвен за пазарен натпревар. Избледено е сеќавањето на времето кога се создаваше таквата некомпетитивна општествена, политичка, економска и културолошка матрица на просечноста, дури и во генерациите кои растаа со неа. **Денес овие предрасуди се само алиби на неспособните политичари и партии, кои од нив ја црпат својата одржливост.** Впрочем, искуството на генерациите економски емигранти потврдува дека тие стигнале до пристојно, па и завидно ниво на личен и семеен економски просперитет штом настапиле на конкурентниот европски и прекуокеански пазар на труд.

Според нас, граѓанинот не може да е зависен од државата што тој самиот ја создава, финансира, гради... бидејќи:

- Секој ги знае своите потреби. Никој друг не може и не смее да (ни) ги определува;
- Секој ги знае и своите можности, а квалитетите на секој одделно се пазарно мерливи. Нив не може да ни ги мерат и подаруваат партиите.

Слободата е повеќе од право на здружување, економска иницијатива, дејност, движење, припадност... Таа е право на **избор, различност и убедување.**

Нејзина граница е **еднаквото право на слобода на другите** припадници на заедницата.

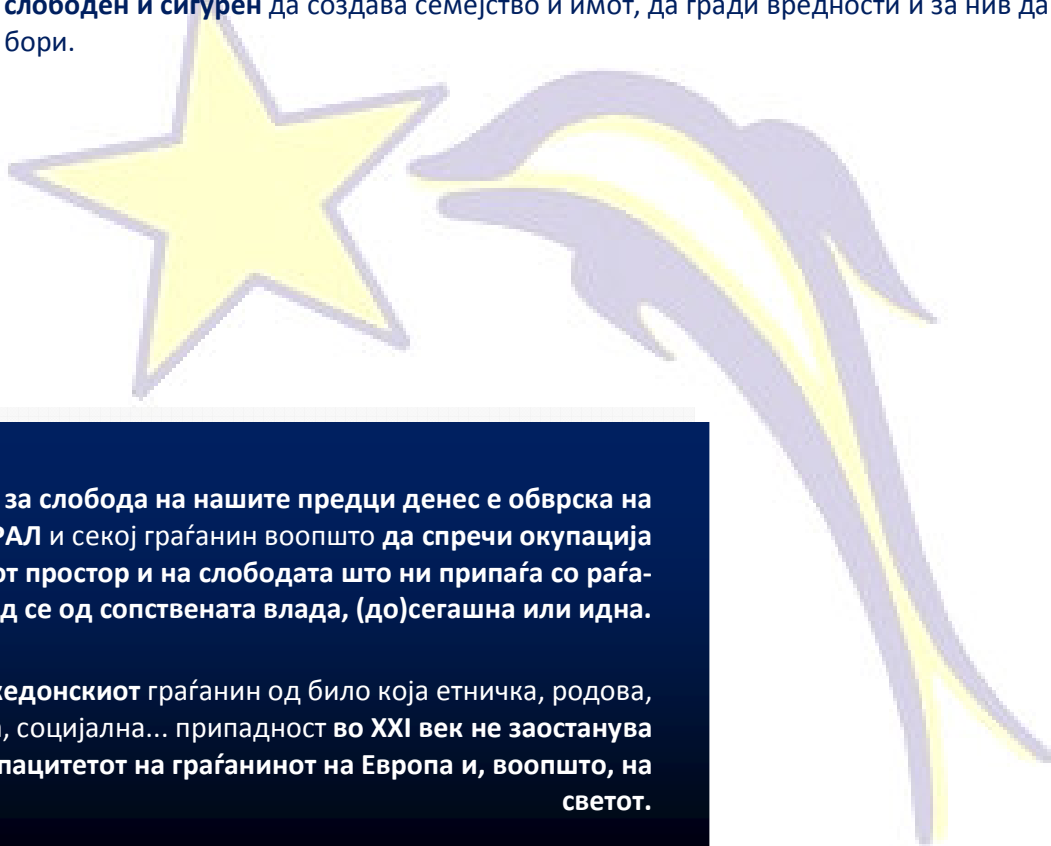
Македонскиот човек не смее да биде заложник на политиката и власта. **Секој има право на среќа и просперитет по лична определба,** согласно својот капацитет и иницијативност

Државата и партијата не може да биде единствен и најсигурен работодавач, инвеститор, воспитувач, креатор на граници за размислување и дејствување...

Истовремено, признаваме дека **само успешниот поединец може да биде носител на општествената одговорност како основа за успехот и просперитетот на заедницата.**

Поединецот е клучен и веруваме дека:

- **Одговорноста и успехот во основа се лични**, а мотивираниот и квалитетен тим е гаранција за постигнување на успехот;
- **Личниот и семејниот просперитет на граѓанинот е влог** во успешниот систем;
- **Граѓанинот (на Македонија) ја сака својата заедница ако во неа се чувствува слободен и сигурен** да создава семејство и имот, да гради вредности и за нив да се бори.

Борбата за слобода на нашите предци денес е обврска на секој ЛИБЕРАЛ и секој граѓанин воопшто да спречи окупација на личниот простор и на слободата што ни припаѓа со раѓањето - пред се од сопствената влада, (до)сегашна или идна.

Македонскиот граѓанин од било која етничка, родова, образовна, социјална... припадност во XXI век не заостанува зад капацитетот на граѓанинот на Европа и, воопшто, на светот.

**Л И Б Е Р А Л Н А
П А Р Т И Ј А**

LP

Свесни за растечките ризици, предупредуваме дека како општество, со секој изминат ден, се повеќе сме:

- изложени на опасноста да ги засноваме правците на развој на затвореност и исклучивост меѓу себе и во интеракцијата со глобализираниот свет...
- поделени (етнички, социјално, религиски, политички, родово...)
- конфликтни (по хоризонтала и вертика, од етнички до генерациски...)
- незаинтересирани за модерните трендови надвор од државните граници...
- дисфункционални.

4. Македонија: ОТВОРЕНО И ИНТЕГРАТИВНО ОПШТЕСТВО

Ја признаваме потребата од суштински интегративни процеси во македонското општество и на нашето општество во европското и глобалното.

Притоа, нагласуваме дека, македонското општество не е ниту само општество на Македонците, ниту механички збир на општествени субцелини на припадниците на народите на соседните држави што живеат во Македонија. Напротив, предупредуваме дека доколку надвлеее било која од овие перцепции, во прашање ќе биде доведена одржливоста на целокупната заедница.

Оттука, соживотот во македонското општество за нас, **ЛИБЕРАЛИТЕ**, не значи паралелно живеење на заедниците туку нивна интеракција на ниво на поединци и колективитети.

Затоа, признаваме дека македонското општество не е само за себе и по истиот принцип гледаме на општествените, културните... целини на сите заедници во Македонија.

Оттука, ја препознаваме потребата од реafirмирање на интегративниот и инклузивен карактер на општеството во Македонија низ нашиот економски, културен, образовен... систем, потиснат на маргините во дводецениската партиско-политичка пракса.

Предупредуваме дека нашиот општествен систем засега е заснован на премиси формирани низ непостоечка дебата, отсуство на проекција, политички неодговорна импровизација и летаргична интелектуална елита.

За постигнувањето на потребната општествена хомогеност, се обраќаме на секој слободумен поединец кој е подготвен:

- да ја ограничи државата, а не сопствената мисла;
- да биде општествено-одговорен и солидарен со социјално-предизвиканите поединци и групи;
- да го брани сопственото мислење, еднакво како и правото на поинакво мислење од мнозинското;
- да го ограничи личното религиозно верување во неговото општествено дејствување;
- да се спротивстави на лажни општествени норми и вредности застапувани од оние што сакаат контрола над поединецот затскриена зад манипулација со колективниот интерес и свест.

Нормално, не прифаќаме редефинирање на решенијата за темелните прашањата кои се придобивка на нашето општество повеќе од седум децении, ниту за оние што ги постигнавме и прифативме со промената на минатиот систем пред повеќе од дваесет години.

Затоа, **не прифаќаме да преговараме:**

- **За секуларноста на државата и општеството.** Религијата припаѓа на просторот на приватното и личното и на ниво на религиозни заедници.
Затоа велíme - нема место за религиозни обреди и симболи на јавни настани и во јавни институции - во јавното образование, здравство и државните и јавните објекти. Единствено го признаваме правото на физички одделен простор за практикување на верата во рамки на јавните здравствени простории за пациентите и нивните семејства и во копнените и воздухопловните пристаништа каде транзитираат патници.
Веронауката не треба да е предмет за јавното образование и таа треба да се практикува во организација и објектите на верските заедници, исто како што таа може да биде дел од програмата на специјализираните приватни основни училишта.
- **За правата на жената.** Популационата политика не се гради на административни лавиринти, националистички предрасуди и псевдо-конзервативни стереотипи.
Жената од било која етничка, верска, социјална или образовна припадност не е ниту расплоден објект, ниту помалку вредна од мажот. Таа еднакво е столб на семејството како и мажот и рамноправно одлучува за неговото планирање, располага со своето тело и одлучува за своето здравје, стапување во сексуални односи и раѓање. Жената е рамноправен чинител во општеството.
- **За плурализмот на информирањето и за слободата на изразувањето.**
Улогата на државата во сферата на медиумите за нас е само во минимум регулација. Нејзиното остварување се мери во поставувањето стандарди за емитување квалитетна содржина низ квалитетен и општо достапен сигнал/медиум, апликацијата на европските директиви за аудио и аудио-визуелните услуги, транспарентноста на финансирањето и финансиското работење на медиумите. Истовремено, неа ја гледаме и во сферата на спречување медиумски монопол, медиумска концентрација спротивна на добрите практики, како и овозможување еднаков пристап на медиумите до дистрибуцијата на нивниот производ. Организирањето на медиумите, вршењето на новинарската професија и почитувањето на етичките кодекси и стандарди на новинарството за нас се предмет на саморегулација на новинарскиот еснаф и на сопственичката одлука.

Според нашиот пристап, **редистрибуцијата на дел од профитот создаден од многумина, нуди повеќе отколку редистрибуцијата на екстремниот профит концентриран во малкумина.**

Централен предизвик ни е функционалноста на нашето општество, и економија, гарантирани од оптимална држава финансирана со средства од оптималната редистрибуција на дел од профитот.

Не преговараме за правата и слободите на човекот и граѓанинот утврдени со Уставот и документите што ги прифаќаме како држава, за стекнатите права и за правата во новото време.

Нема промена на подобра и успешна матрица без да се подобриме самите себе, ниту без да се подготвиме за модерните предизвици.

ЛИБЕРАЛНИОТ ОПШТЕСТВЕН КОНЦЕПТ е заснован на инклузивност и толеранција, па признаваме дека нашата заедница би била некомплетна без нашиот белег - богатството на различности и нефункционална без нивното разбирање и почитување.

ЛИБЕРАЛНИОТ РЕЦЕПТ е синергија на спецификите на поединецот и на секоја заедница за квалитет на целината

- **За правата на маргинализираните и социјално-предизвиканите групи.**

Зрелата заедница проектира услови за ублажување на предизвиците предизвикани од болест, повреда или хендикеп и одржлива финансиска рамка за поддршка на предизвиканите и нивните семејства.

Ова се однесува и на маргинализираните групи кои се стекнуваат со ваков епитет дури и на ниво на етничка заедница, исто како и поединците и семејствата соочени со неретко фаталните болести.

Но, тука е и прашањето на инклузијата на лицата со интелектуална попреченост и нивната интеграција во општеството, а особено на децата. Притоа, не зборуваме само за подобрување на условите во специјализираните установи, туку и за примена на модерните адаптирани програми за нивно вклучување во редовниот воспитно-образовен процес и, подоцна, во стопанските текови, адекватно на нивните лични можности.

- **За слободата на избор на сексуалната ориентација.**

Нема интегративно општество што не е подготвено да ги надмине предрасудите и да се спротивстави на конзервативизмот што разделува и генерира конфликти по основа на фобии и стравови.

Предрасудите кон ЛГБТИ заедницата и насилството кон припадниците на оваа маргинализирана група треба да се надминуваат и низ воспитно-образовниот процес во кој се признаваат модерните научни, социолошки и здравствени дефиниции, наместо оние од пред повеќе од пет децении. Признаваме и дека нашето општество не е подготвено за изедначување на традиционалниот со истополовиот брак, но остануваме доследни на определбата за законско овозможување на истополовото регистрирано партнерство.

Впрочем, ако оваа наша определба не беше проблем за конзервативците и социјал-демократите во 2005, не гледаме причина тие да го проблематизираат ова решение една деценија подоцна.

- **За правото на здрава животна средина и здрава храна.**

Економскиот развој е значаен за животниот стандард, но тој не може да се постигне без квалитет на човековото живеење. Оттука, помирувањето на економскиот прогрес и заштитата на животната средина е во фокусот на одговорното управување.

Ниту една влада и ниту една партија нема право на единствена вистина.

Отсуството на критика на власта брзо ја деформира и најдемократската влада. Затоа, наша мисија е:

- **јасна регулатива што превенира екстензивно државно огласување и создава еднаков пристап на партиите до медиумите;**
- **десеткратно намалување на предвидените парични казни за делата клевета и навреда;**
- **засилување на улогата на новинарските здруженија во мониторингот на медиумите на сметка на државните претставници.**

Инклузивното општество за нас, ЛИБЕРАЛИТЕ, е општество кое го превенира говорот на омраза во политичката реторика и во медиумите.

Спечувањето на фобиите и предрасудите воопшто тргнува од политичките чинители. Затоа, отстранувањето на ваквата матрица од нашиот политички вокабулар е суштински предизвик за сите политички партии и ќе биде индикатор за степенот на зрелост и одговорност на секоја постоечка и идна партија на нашата политичка сцена.

Субвенционирањето на мерките и средствата за намалување на загаденоста, особено за големите загадувачи е почетен метод на урамнотежување на правото на профит и потребата за здрава животна околина и подобар квалитет на животот. Истовремено, здравата храна е еден од основните услови за здрава популација, намален број на заболувања и, следствено, намалени трошоци за здравственото осигурување.

Не прифаќаеме генетски модификувана храна.

Општественото живеење е многу покомплексно во денешниот глобализиран свет. Оттука, интеракцијата на државата со цивилниот сектор - е витална како концепт и пракса.

Силниот граѓански сектор и соработката меѓу политиката и невладиното организирање за нас се показател за демократскиот капацитет на државата, зрелоста на политиката и граѓанскиот активизам.

Остануваме политички застапник на граѓанскиот активизам, особено во доменот на правата и слободите на човекот и граѓанинот.

Нема успешна влада која со недоверба гледа на цивилниот сектор.

Затоа, за нас, ЛИБЕРАЛИТЕ, невладините организации се сојузник од огромно значење за:

- Поттикнување на непосредната интеракција на граѓанинот и државата/локалната самоуправа;
- Пенетрација на свежи, нови идеи и решенија засновани на граѓански активизам, општествена свест, солидарност и одговорност;
- Спроведување услуги за специфични целни и општествени групи од значење за општеството и државата/локалната самоуправа, согласно програмите на невладините организации, по принцип на партнерство со нив, односно примена на т.н. outsourcing на јавните дејности преку специјализирани здруженија на граѓани;
- Едукација на граѓаните, како во урбаните, така и во руралните заедници, за прашања од областа на репродуктивното здравје и превенцијата на болести, преку заштита на правата, до зголемување на знаењата и вештините на граѓаните.

ЛИ
ПА

5. КОНСОЛИДИРАНА И УСПЕШНА НАЦИЈА

Просперитетниот поединец создава и бара просперитетна околина за себе и своето семејство каде му е гарантирана безбедноста на животот, но и имотот создаден во систем што поддржува креативност и го валоризира личниот труд, имот и знаење.

Имаме иста цел - Македонија да биде ваква просперитетна средина. Притоа, свесни сме дека за да ја постигнеме целта, мора да отстапиме од клишеата на левицата и конзервативизмот и застануваме на вистинската страна - нашата и Ваша - заедничката, граѓанската.

Модерната и успешна македонска нација претпоставува дека нејзиниот припадник се идентификува со кон неа, бидејќи:

- Разликите се помирени, наместо триењата да се до степен на конфликтност;
- Гордост е да се припаѓа на заедница што му ги почитува и валоризира напорот и работата, профитот и успехот или му овозможува солидарна помош во санирање на неговите тешкотии низ институционални, достапни и транспарентни инструменти и механизми;
- **Инвестира во себе, своето семејство и заедницата така што финансира систем што му ги гарантира личните права, семејните придобивки, сопственост, убедувања и акција** низ даноци и давачки.

Свесни за спецификите по основа на колективните припадности, ги почитуваме и се залагаме за нивното негување и за правна гаранција на нивното одразување.

Не премолчуваме предизвици, па укажуваме дека уредувањето на односите меѓу етничките заедници во земјата (а особено меѓу Македонците и Албанците) е од особено значење за целокупната функционалност на државата. Притоа, влогот е повеќеслоен бидејќи нивното уредување на принципите на взаемно почитување и свесност за меѓусебната потребност е основа за:

- стабилност на државата;
- одржливост на општеството и економијата;
- придонес кон регионалната стабилност и
- интеграција на нашите граѓани и регионот во и низ европската идеја за мир и просперитет.

Истовремено, ги имаме предвид територијалните и историските карактеристики на Република Македонија.

Затоа, свесни сме и за потребата од осврт кон нужноста од перманентна адаптација на

Ние, **ЛИБЕРАЛИТЕ** и натаму го застапуваме граѓанскиот концепт на Уставот, републиканското уредување и моделот на парламентарна демократија.

Свесно определени за одговорна политика, не кокетираме со дневен прагматизам, латентен национализам и популизам.

На македонската нација гледаме според модерната политичка дефиниција, па за нас македонски државјанин - Македонец, Албанец, Турчин, Србин, Ром, Бошњак, Влав... како и Торбеш, Египќанец, Хрват, Црногорец, Словенец, Бугарин, Грк... е дел од македонската нација. Истовремено, македонската нација не е нација само на Македонците.

ЛИБЕРАЛНИОТ КОНЦЕПТ е заснован на инклузивност и толеранција, па признаваме дека нашата заедница би била некомплетна без богатството на различности како наш белег - и нефункционална без нивното разбирање и почитување, а за **ЛИБЕРАЛИТЕ** разликите не се алатка за поделби.

Македонците на модерните регионални, континентални и светски реалности и констелации, гледајќи ги пред се општествените и националните, државните трендови дома.

Ова го велиме низ призмата на Македонците како народ што е конститутивен единствено во нашата Република и порачуваме дека Македонците:

- **ги остварија своите вековни идеали** и се дел од народите што ја остваруваат своја државотворност - во независна Македонија;
- **имаат мнозинска одговорност за правилно проектирање на односите во земјата и општеството, но и со соседните народи и држави;**
- **ќе сметаат на економски одржлива унитарна држава** како одраз на психолошките и историските потреби и околности **само во систем на децентрализирана власт, што ја уважува одговорноста и на сите други припадници на народите што живеат во земјата**, оживувајќи ја интегративната суштина на духот на Рамковниот Договор;
- **во XXI век треба да ги надминат стереотипите** на ексклузивна врска со православната вера и кириличното писмо, на панславистичките романтизми или на историски (антички) корени со кои ги подриваат темелите на своето вековно наследство и да постигнат суштинско помирување меѓу себе и своите разлики за да може да бидат кохезивниот фактор во државата воопшто.

Митовите и митологиите одиграле улога во зацврстувањето на колективната свест и идентитетот кај сите народи, вклучително македонскиот. Но, **само народите кои својата сегашност не ја градат на митови си обезбедуваат одржливост што им обезбедува светла иднина наместо мачна историја.**

Сметаме дека консолидираната нација бара адекватен пристап и кон дијаспората.

Затоа, наспроти востановената, квази-патриотска дефиниција на тековниот пристап кон дијаспората, **за нас македонската дијаспора не се само генерациите иселеници – Македонци, туку и припадниците на сите етникуми во Република Македонија** иселени во минатото (подалечно или поблиско). Таа во основа е формирана во бранови: еден кон крајот на XIX и првите децении на XX век, поради војните и тешките услови во овој период, втор околу средината на минатиот век и промените на општествениот систем, трет кон крајот на шеестите и седумдесеттите години од XX век, четврт пред околу две децении, кој го зголеми трендот на одлевање на мозоците и петти - кој е тековен одраз на неуспесите на нашата домашна политика.

Нашиот пристап не е политичка репрезентативност на дијаспората на ниво на манифестација. Напротив. Отворањето на Македонија за инвестициите на дијаспората, инклузија на истакнатите претставници на нашата дијаспора особено во домашниот (високо-)образован процес, како и во интеракција при креирањето на домашните економски политики и лобирањето за државата во земјите каде живеат нашите иселеници е единствениот правилен пристап.

6. Реален баланс: МАКЕДОНИЈА СО ДОМИНАНТЕН И СИЛЕН СРЕДЕН СЛОЈ

За ниту едно од претходните суштински прашања и за значајните теми воопшто, нема дебата во општество како нашето каде убедливо мнозинство граѓани се бори за основна егзистенција.

Затоа општествениот развој и стабилност ги темелиме на намалување на триењата, т.е. острите разлики меѓу општествените слоеви. Но, додека многумина ова сувопарно го дефинираат низ општествена редистрибуција на богатството, за нас, **ЛИБЕРАЛИТЕ**, пак, одговор и услов за општествениот развој и стабилност е создавањето на доминантен среден слој.

Во средниот слој припаѓа мнозинството од нас што живее од „плата“ работејќи во производните, услужните дејности, но и јавните и државните институции, односно трговски друштва. Согласно специфичноста на занимањето, припадниците на средниот слој **неретко немаат дополнителни приходи и помалку се мобилни на пазарот на трудот**, иако нивната просечна плата не отскокнува од националниот просек.

Затоа, оваа Доктрина се обраќа кон моментално „закрепостените“, политички обесхрабрани и партиски клиентелизирани вработени во услужните дејности, менаџери на микро, малите и средните претпријатија, административци, наставници и професори, лекари и медицински персонал, припадници на војници, офицери и полицајци, судии и адвокати... и им порачуваме дека сме природни сојузници!

Како **ЛИБЕРАЛИ** знаеме дека **средниот слој** ги разбира нашиот пристап и решенија, бидејќи **не бара полесен, туку вистински пат**. На припадниците на средниот слој им ги доверуваме своето здравје, имотни прашања, административни потреби кои ни го моделираат животот, образование, лична и колективна безбедност и сигурност... затоа ги **охрабруваме гордоста и достоинството на средниот слој**.

Како движечка сила на економијата, системот и институциите оваа **филозофија и нова политика на управување е заснована на визија за суштински „општествен договор“** наменета токму на припадниците на средниот слој.

Заедница без доминантен среден слој нема одржливост и иднина. Средниот слој се гради и негува со децении, наместо како кај нас, тој со децении да се деградира и маргинализира.

Урамнотежениот пристап на општествена редистрибуција на средства од вишокот на профитот, пред се е карактеристика на средниот општествен слој.

Ова е реалност бидејќи **средниот слој генерира образовани, општествено-свесни и активни граѓани, концентрирани особено во урбаните средини, во кој се наоѓа силата на акцијата и квалитетот на анализата и предвидувањето.**

Тоа е делот од популацијата кој зафаќањето за солидарна партиципација нема да го доведе на ниво на редистрибуција што го оштетува профитот на поединецот остварен во услови на слободен пазар и економски натпревар.

Но, тоа е и популацијата што беше најизложена на осиромашување и на политички притисоци во овие две децении од сите досегашни влади.

Средниот слој не се виновен за лошото управување со јавните институции и средства, ниту за просечниот политички капацитет на (до)сегашните власти

7. ХУМАНА ДРЖАВА

Бидејќи целта на општеството е промислена и солидарна редистрибуција на вишокот на профит остварен според личните квалитети, претприемнички можности, ангажмани и знаења, **државата е инструментот што ова го реализира** (низ достапни институции и транспарентни постапки).

Притоа, **основни корисници на ваквите расположливи средства треба да се:**

- **пензионерите**, кои треба да сметаат на расположливоста на средствата генерирани низ минатиот и сегашниот јавен пензиски фонд,
- **корисниците на социјалните пакети**, преку кои социјално-загрозените ќе се справат со сиромаштијата, а социјално-предизвиканите ќе може да застанат на „сopствени нозе“, да покренат бизнис и да ја вратат солидарната општествена инвестиција во нивното опоравување;
- **корисниците на основните услуги во јавното здравство**, кои треба да се еднакво достапни, но финансиски одржливи;
- **учениците и студентите** - корисници на јавното образование, како и **талентираниите** и надпросечните **научни истражувачи** на кои државата ја темели својата иднина;
- **самите вработени кои ги пружаат услугите работејќи во институциите и фондовите** од каде споменатите корисници ги остваруваат своите права.
- **семејствата на припадниците на безбедносните и одбранбените сили** кои секојдневно го ризикуваат животот за одбрана на нашите заеднички општествени вредности.

Нашата **Доктрина го дефинира „помирувањето“ меѓу социјалната инклузивност и одржливата солидарна помош** која всушност е **солидарна општествена инвестиција**, а основен пристап ни е **постигнувањето на крајната цел, наместо додворување кон крајните корисници.**

Така, не е прашање како корисниците би ја моделирале социјалната помош само врз основа на своите потреби, туку како институционално да се обезбеди нејзин одржлив износ со кој еден се справува со тешкотиите, за да стане достапна за друг во неволја, а навремено им е достапна на оние на кои им е потребна.

Истовремено, **промислената општествена помош или целната субвенција** како форма на државна помош е **и механизам на заштита на самиот среден слој. Конкретно, граѓаните во урбаните средини и средниот слој не може два пати да ги плаќаат производите и услугите** - еднаш на пазарот, а втор пат преку даночното зафаќање употребено за субвенционирање (од земјоделство, до воздухопловство).

Политиката постои за да „нивелира“ разлики. Затоа, велиме дека не може да им е добро на малкумина ако на огромно мнозинство граѓани им е лошо, ниту пак на сите може да им биде исто.

Хуманата држава гради широк консензус и оптимална правна рамка за правата на работодавците и вработените, работните услови, за распределба на вишокот на профит до засегнатите, за одбрана на пазарните, конкурентни услови и минимално регулира избегнувајќи интервенционизам.

Водени од реалноста, потсетуваме дека не може секој да придонесе колку може, а да добие колку што му треба или сака.

Напротив, секој треба да има еднаков пристап до можностите за остварување на својата иницијатива и за уживање во плодовите на својата работа и ефикасност.

Ваквиот пристап ќе го овозможи неопходното **нивелирање на екстремните социјални разлики** низ враќање на **средниот како најброен и најстабилен општествен слој**.

Не веруваме ниту во елитизам, ниту во егалитаризам, па тргнувајќи од фактот дека државата постои за да ни го **гарантира стекнатото, а не за да ни го подари заслуженото и заработеното**, не веруваме ниту во левичарската држава на благосостојба, ниту во конзервативната регулирана држава.

СОЦИЈАЛ-ЛИБЕРАЛНАТА ПЛАТФОРМА што ја застапуваме го **адаптира класичниот либерализам од пред три века со модерните придобивки и општествената одговорност**.

Оттука, признаваме дека **работните услови и минималната плата се предмет на социјален дијалог меѓу синдикатите и институциите**, исто како што **трудот не е капитал, платата е валоризација на трудот на работникот, а капиталот и профитот од инвестицијата му припаѓа на претприемачот**.

Затоа не **велиме** стихијност, укинување на јавните претпријатија, елитистичка ексклузивност... туку **оптимална, минимум држава и системски баланс на придобивките на приватната иницијатива и јавниот интерес** низ:

- **оптимална, неекстензивна регулација;**
  - **спречување монопол, а особено јавен;**
  - **конкурентност** наместо екстензија **на јавниот сектор;**
  - широка **општествена вклучивост** и
  - **поттик на пазарната селективност** и натпревар...
- ... **додека улогата на политиката ја гледаме стриктно во управувањето со институциите и државата.**

Само така тлеечкиот емигрантски стремеж ќе го замениме со можноста **нашиот граѓанин од најрана возраст да го остварува „македонскиот сон“ тука**, каде се родил и се чувствува најубаво и најкорисно – за себе, своето семејство и својата локална или државна заедница, каде припаѓа **по сопствена волја** и каде ја **наоѓа сопствената среќа**.

Нудиме хумана држава во која, меѓу другото, **проектираниот и остварениот вишок**, покрај приватниот профит, **финансира инструменти за солидарна поддршка за:**

- **социјално-предизвиканите категории** кои не смеат да бидат отфрлени и маргинализирани;
- **задолжително и општо достапно јавно основно образование;**
- **општо достапно јавно средно и високо образование, со субвенционирани трошоци на талентираниите социјално-предизвикани ученици и студенти;**
- **поддршка при отворање микро и мал бизнис** во производните, креативните и услужните дејности за **развој на претприемништвото...**

**Л И Б Е Р А Л Н А
П А Р Т И Ј**

8. ПОЛИТИКА НА УПРАВУВАЊЕ, НАМЕСТО МОЌ НА ВЛАДЕЕЊЕ

Бидејќи се разликуваме од другите, **ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА**:

- бара доверба за да управува, додека другите сакаат да владејат;
- остава „печат“ во институциите низ креирање и спроведување на нивните политики, наместо низ нивно запоседнување;
- воведува мерлив систем на вредности, креативност и егzekутивност, наместо да се затскрива зад лажни вредности и популизам;
- е отворен политички застапник на интересните и целните групи кон кои се обраќа;
- вработува низ успешни економски политики што го заживуваат реалниот сектор, а не врбува гласачи што ги закрепостува во јавните компании и администрацијата.

Од останатите се разликуваме по основните премиси на одговорното управување, кои, покрај придржувањето до Уставот и законите, односите во органите на управата ги поставуваме и на:

- создавање законска основа за гарантирање на работата во администрацијата и специфичните дејности (здравството, образованието, адвокатурата, одбраната, безбедноста...), на вертикална мобилност и напредување според вредносен систем на заслуга и одработено;
- дополнителна награда на основната плата во јавниот сектор по основа на учинок, наместо плата по учинок како казна и „буџетска заштеда“;
- редуцирање на дискреционите права на политичките раководители во институциите
- одржлив концепт на јавната и државната, односно локалната администрација, со проекција на нивниот развој за остварувањето на потребите на граѓаните и бизнисот.

Веруваме во владеењето на правото. Оттука:

- секој одговара пред законот, а не пред партијата;
- секој одговара за прекршување на законот, а не за членство во партија различна од нашата;
- профитот остварен по закон е личен и не подлежи на политичко-партииска ревизија;
- заштитата на приватното (од живот до сопственост) е темел на владеењето на правото;
- го поддржуваме концептот на „владеење на правото“ пред „правната држава“ бидејќи граѓанинот има предност пред државата.

Затоа и порачуваме:

- Нема поткусурување со вработените во администрацијата и јавните компании;
- доста е трепет од политичка osveta надвисната пред и по секои избори над секој од нас - од вратар до референт, од хигиеничар до советник;
- Нека престане понижувањето на лекарите и медицинскиот персонал, учителите, наставниците и професорите, полицајците, војниците, судиите и адвокатите...

Државната или локалната влада во која ќе учествува **ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА** нема да отпушта вработени во администрацијата и јавните служби само по основа на политички реваншизам

9. ПРАВИЛНО БУЏЕТИРАЊЕ ЗА ОДГОВОРНО УПРАВУВАЊЕ

Одржливоста на администрацијата и институциите, а со тоа и одржливоста на системот е **тесно поврзана со одржливоста на концептот на прибирање и трошење на јавните средства.**

Конкретно, за **граѓаните да ги добијат потребните услуги од државата**, односно единиците на локалната самоуправа во **оптимален временски рок и со гарантиран квалитет**, потребна е и **оптимална поставеност**, но и **оптимално финансирање на институциите.**

Затоа, тргнуваме од фактот дека **нема бесплатна јавна услуга.**

Впрочем, сите знаат да трошат, дел од нив се загрижени како, но **малкумина од нас знаат како да приберат пари во буџетот без да го „задушат“ стопанството и животниот стандард.**

За нас, **ЛИБЕРАЛИТЕ**, добро проектираното прибирање на јавните приходи е еднакво значајно како и трошењето на јавните средства.

Оттука, **една од основните задачи на политиката е да ги усклади јавните приходи и јавните расходи.** Притоа, сметаме и дека **тој што не знае да проектира - не може ни да реализира.**

Затоа, **нудиме реален, непопулистички и одговорен пристап кон јавните финансии:**

- **Промислена фискална политика и одговорно јавно задолжување со буџетски дефицит од максимум 3% од БДП.** Економија со перформанси и карактеристики како нашата краткорочно не нуди сервисирање на буџетските потреби само врз основа на даночните зафаќања, исто како што локалните буџети не овозможуваат позначајни инфраструктурни инвестиции без задолжување. Но, **задолжувањето во комерцијалните банки е второстепена опција при можноста на задолжување во европските и меѓународните финансиски институции.** Потсетуваме и дека **даваме предност на кредитно задолжување пред репрограмирањето на обврските кон доверителите.**
- **Намалени давачки за бизнисот.** Скриените трошоци се „рецепт“ за дестимулација на економските инвестиции и економската активност на среден и долг рок, како за домашните претприемачи, така и странските инвеститори.
- **Временски ограничен циклус на прогресивно оданочување.** Рамниот данок е стимулативен, особено за инвеститорите, но постојните буџетски перформанси кои се последица на досегашната даночна политика не ветува одржливост на јавната каса. Свесни сме дека **оваа мерка е непопуларна, па и на работ на идеолошката одржливост на социјал-либералната платформа**, но и дека кондицијата на јавните

Во ЛИБЕРАЛНИОТ КОНЦЕПТ на прибирање и употреба на јавните средства, најтешкиот товар не паѓа на оние што имаат најмалку.

Притоа, инвеститорите преземаат ризик и **треба да се овозможени, низ пазарната иницијатива, да си го зголемат профитот и обемот на бизнисот, односно да создадат повеќе за себе и, со тоа, за другите.**

На тој начин, тие **генерираат нови вработувања** (пред се во реалниот сектор), **полнежќи ги основните резервоари од кои се црпат јавните приходи.**

Одговорниот пристап кон прибирањето и употребата на јавните средства за нас е баланс меѓу потребите и можностите на поединците, институциите и на стопанството.

финансии е прашална. Затоа, сметаме дека е одговорно да го застапуваме концептот на проектирање на товарот на полнењето на јав-ната каса во следниот четиригодишен период, според принципот **тој што има повеќе, треба повеќе и да придонесе, но не премногу и не предолго.**

- **Еднократна даночна амнестија.** Познати се податоците дека транзицијата и првата пост-транзициска фаза одлеаја значајни средства од државата, проценети меѓу 3 и 5 милијарди евра „заглавени“ во странски банки или „трансферирани“ преку оф-шор компании. Затоа, **отворени сме да разгледаме едно-кратно оданочување при повраток на средствата во домаш-ниот банкарски систем, како и стимулативни мерки во при нивно директно инвестирање во реалниот сектор и про-изводството.**
- **Унапредување на системот на јавни набавки** во насока на натамошно подобрување на транспарентноста и ефикасноста на јавните набавки, но и **враќање на улогата на квалитетот на производот, односно услугата** како фактор на прифатливоста на понудата, особено во **здравството и образованието.**
- **Одговорно, развојно и профитно управување со јавниот имот.** И според нашата идеологија, но и според децениското искуство, **државата во најголем број случаи е најлош и најнеодговорен стопан.** Јавниот имот во државите од поранешната федерација стекнат во текот на приватизација, сеуште не е во владение и не е ставен во функција на создавање приход за нашата држава.
- **Рedefинирање на државната помош - субвенционирањето.** Средниот слој е преизложен на последиците на економската криза за два пати да го финансира крајниот производ, како што тоа е случај со мнозинството субвенционирани земјоделски култури во земјата. **За нас одговорот во земјоделството е субвенционирање на проекти и производ наместо на дејност.** Но, истовремено зборуваме и за **програми за поддршка на преработувачката индустрија.**

Субвенционирањето го предвидуваме и за дополнување на трошокот за основните потреби на социјално-предизвиканите категории кои, во услови на општиот животен стандард притиснат од перманентната криза на македонскиот пазар на труд, имаат потреба од поголема финансиска солидарност на заедницата во обезбедување на основните услуги потребни за модерното живеење. **Ова особено се однесува на семејствата во кои има (талентирани) ученици/студенти** кои имаат потреба не само

Ние, ЛИБЕРАЛИТЕ, кај јавните средства (и државните и локалните) идентификуваме два основни предизвици:

- **како да обезбедиме доволно јавни средства за оптимално извршување на надлежностите на јавниот сектор во интерес на граѓаните и бизнисот и**
- **како правилно да ги проектираме и инвестираме, наместо само да ги потрошиме.**

Едноставно, **секој буџетски трансфер е инвестиција** во социјалниот мир, здравјето и образованието на сегашните и идните генерации, безбедноста, инфраструктурата...

Сепак, нашата одговорна политика признава и потреба од рedefинирање и зајакнување на законската заштита на приватната сопственост виз-а-ви јавниот интерес. Затоа, ја најавуваме и ревизијата на Законот за експропријација кој треба да ја заштити приватната сопственост за граѓанинот да не го „алиментира“ јавниот интерес со сопствената финансиска загува при долготрајни судски спорови со нему надмоќната држава.

од електрична енергија, туку и од пристап до интернет, како и до современа литература, бидејќи **социјалниот статус не смее да го попречи интелектуалниот прогрес** на оној што има капацитет. Но ова се однесува и на семејствата кои згрижуваат лица со повреда или попреченост (психичка или физичка).

Истото се однесува и на обезбедувањето основни услови за сместување на социјално-загрозените семејства. На пр., субвенционирање на дел од нивниот трошок за сопствен дом е можно, но само под стриктно дефинирани услови (месечни примања, определување максимална квадратура на живеалиштето), но не и за основните комунални трошоци, освен доколку за тоа не одлучи поинаку единицата на локалната самоуправа.

Едноставно, општествената солидарност не смее да биде дестимулативна за повторно вклучување на социјално-предизвиканите на пазарот на трудот.

10. ЈАВНО-ПРИВАТНО ПАРТНЕРСТВО ЗА РАЗВОЈНО ИНВЕСТИРАЊЕ И КОНКУРЕНТНИ УСЛУГИ

Даваме предност на концептот на јавно-приватно партнерство пред ширењето на опсегот на економската дејност на државата и локалните самоуправи низ јавните претпријатија.

Ова особено го потенцираме бидејќи концептот е дизајниран да обезбеди одржливост и да поттикнува разумно користење на достапните, но ограничени природни ресурси (вода, гас, јавен простор и сл.).

Притоа, лоцираме неколку потенцијални области каде јавно-приватното партнерство може да одигра значајна улога на севкупниот стопански развој:

- Развој на инфраструктурата низ јавно-приватно партнерство.

Имајќи ја предвид моменталната инфраструктурна и општа стопанска кондиција, очигледна е потребата од подобрување на патната и енергетската инфраструктура со цел поефтинување на домашното производство.

ЛИБЕРАЛНИОТ КОНЦЕПТ предвидува изградба на инфраструктурни објекти чија вредност на градба надминува износ поголем од една петтина од годишниот државен буџет (водоводи, гасоводи, електро-централи...)

по принципот на јавно-приватно партнерство.

Потсетуваме - ништо не е бесплатно.

Истовремено, концептот на јавно-приватно партнерство го предвидуваме и за стопанисување со веќе изградената инфраструктура која приватникот подобро ќе ја одржува и развива (системи за водовод и наводнување, паркинг-гаражи, забавни паркови и сл.) Веројатно забележливо е дека му придаваме големо значење на јавно-приватното партнерство како на државно, така и на локално ниво.

Постојниот систем на гломазни јавни трговски друштва, пак, во моментот произведува загуби бидејќи е остаток на концептот на минатиот политички, економски и социјален модел во услови на денешната пазарна економија.

Заштитата на вработените, сепак, не се доведува во прашање, а еден од моделите е преземање на вработените кои и натаму ја извршуваат истата дејност, но во друга (приватна) фирма.

Но, бидејќи ниту еден концепт не е совршен, свесни сме дека и јавно-приватното партнерство има ризици. Затоа, водиме сметка и дека инвестирањето и стопанисувањето по овој принцип може да се одвива само врз основа таргетиран плански и регионален развој и при прецизно калкулирана добивка и за државата/локалната самоуправа и за приватниот стопанственик.

Концесионирањето на автопатиштата во земјава со овој степен на искористеност е неприфатливо бидејќи разликата меѓу проектираната добивка и остварената загуба на крајот повторно би се компензирала од буџетот и тоа би чинело поскапо одошто државата самата да се задолжи за нивната изградба/реконструкција.

- Поддржуваме и поттикнуваме јавно-приватно партнерство во комуналните дејности.

Одржувањето на јавната хигиена, погребни услуги, водоснабдувањето... се потенцијални области за јавно-приватно партнерство во локалната самоуправа, но само ако се посвети идентично внимание за нивната реална исплатливост.

- Јавна инвестиција на државата во концесионирање на морското крајбрежје во соседните држави на подолг рок со цел развој на македонските туристички и транспортни капацитети. Концесија на албанското крајбрежје на Јадранското Море и на делови од пристаништата во Солун (Грција) и Бургас (Бугарија), паралелно со довршувањето на Коридорот 10 и форсирањето на коридорот 8 ќе дадат нов импулс на македонската економија.

**Л И Б Е Р А Л Н А
П А Р Т И Ј А**

LP

11. РАЗВОЈНА ЕКОНОМИЈА ЗА ПРОСПЕРИТЕТНА МАКЕДОНИЈА

Македонија е во нова фаза на својот пост-транзиционен период.

За **ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА** трансформацијата на сопственичката структура е завршен процес во земјата во однос на претпријатијата со државен и општествен капитал.

Притоа, не криеме дека сме разочарани од неправедноста на концептот и последиците од македонската транзиција. Но, свесни дека ваквиот став не конвенира со мнозинското уверување и рас-положение, не криеме ниту дека овој процес го сметаме за ире-верзибилен.

Затоа, се посветуваме на натамошниот развој на домашната еко-номија во која трансформираниите претпријатија - гиганти, кои ги преживеаја транзициските турбуленции и ја променија сопственичката структура, низ поволна бизнис-клима ќе бидат во позиција на натамошна експанзија.

Секако, во таа смисла сметаме и дека во пост-транзициониот период нужно мора да се овозможи и воедначување на пазарните услови, со цел воспоставување еднакви услови за домашните и странските компании.

ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА не застапува протекционистички политики во однос на било која компанија, што еднакво го отвора патот за странски инвестиции, како што ја осигурува и конкурентноста на домашните претпријатија на пазарот.

Пристапот на **ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА** е предвидливо законодавство што осигурува еднаков пристап до можностите на секој прет-приемач и еднаква гаранција за имотот и профитот стекнат согласно закон и фер пазарен натпревар.

Имено, за разлика од сите кои велат дека личниот просперитет зависи од богатството на заедницата, **ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА** тргнува од тоа дека нема успешна заедница без просперитетен, сигурен, економски-компетитивен поединец ослободен од политичкиот клиентелизам кон партијата на власт или администрацијата раководена од неа.

Од тие причини, оваа Доктрина во неколку наврати се фокусира на нова, битна перспектива на државната помош, односно субвенционирањето. Потсетуваме дека од овие причини, според **ЛИБЕРАЛНАТА КОНЦЕПЦИЈА** субвенцијата не е насочена кон дејноста, туку кон временски проектираниот и остварениот производ со дефиниран

ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА го уважува фактот дека одредени компании и менаџменти успеаја да го пребродат транзицискиот метеж и денес тие се дел од најуспешните домашни компании.

Нивната репутација и позиција на домашниот и регионалниот, но и европскиот и светскиот пазар за нас е задоволство и поттик, бидејќи се радуваме на успехот.

Затоа, оваа Доктрина посветува внимание и на институционални политики за поддршка на нивниот натамошен успех и развој.

Владеенето на правото, одржливата, временски трајна регулатива на реалните и одржливи концепти е предуслов за стабилноста, развојот и профитабилното работење на претпријатијата - било домашни, било странски.

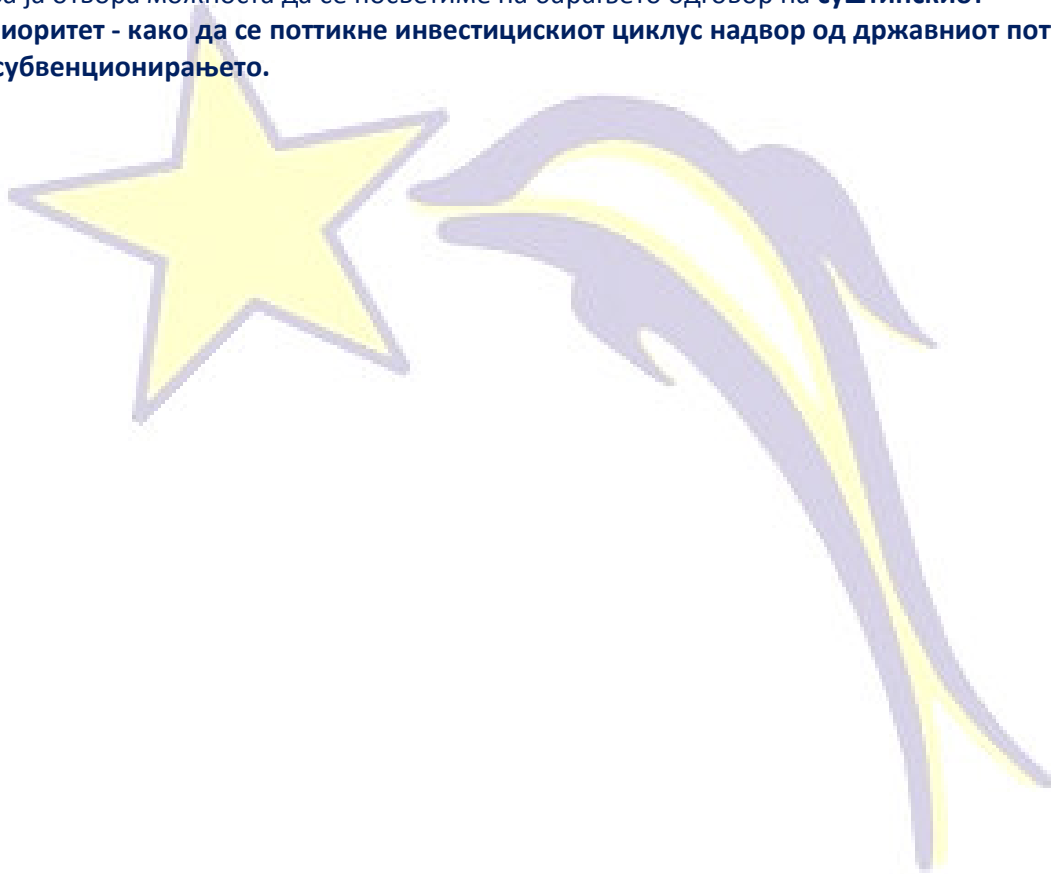
Истовремено, владеенето на правото и добрата регулатива е заштита и за сопствениците, односно инвеститорите - работодавачите, а и за вработените.

Ја признаваме потребата од пофлексибилен пристап во законите за работните односи, со цел олеснување на пристапот и флукуацијата на пазарот на трудот, особено во смисла на склучувањето и прекинувањето на работниот однос по одлука на работникот или работодавачот. Притоа, паралелно инсистираме на засилување на гаранциите за спречување на мобингот по било која основа.

квалитет. Едноставно, субвенцијата не треба двапати да го алиментира просечниот производ за да му овозможи ценовна конкурентност. Наместо тоа, субвенцијата треба да овозможи пазарна конкурентност со поттик на произведената количина, квалитет, пласман и цена.

Во спротивно, останува да се поставува прашањето за кои цели производот се плаќа два пати и зошто непотребно се поскапува?

Ова ја отвора можноста да се посветиме на барањето одговор на суштинскиот приоритет - како да се поттикне инвестицискиот циклус надвор од државниот поттик и субвенционирањето.

Л И Б Е Р А Л Н А
П А Р Т И Ј А

LP

12. ПРЕТПРИЕМАЧОТ НА ПИЕДЕСТАЛ

Денешните „партии-мастодонти“ на политичката сцена ја нудат работата во државната служба како популистички рецепт за привлекување гласови и регрутирање поддржувачи кои единствен пристап до ваквата работа може да бараат во и преку партиите.

Свесни дека граѓаните ја заслужуваат единствено вистината, велиме доста е!

Како креатори на одговорна политика порачуваме дека јавната/државната служба не може да ги апсорбира сите работоспособни граѓани и дека со ова темпо на експанзија - таа наскоро нема да може да ги сервисира сопствените финансиски потреби.

Навистина, зборуваме нешто што никој не сака да го признае. Но, одговорната политика не постои само за да го каже убавото, туку и реалното.

Затоа, одиме со реална, нова политика на вистински поттик на претприемништвото, бидејќи буџетот се полни од средствата што се прибираат по основа на даноци, а основен извор не му се ниту кредитното задолжување, ниту граѓанинот, туку стопанството, односно фирмите. Впрочем, токму буџетот е изворот на покривање на потребите за пензии, социјално осигурување, здравство, образование..., па празниот буџет нема пари ниту за администрацијата, ниту за социјалните категории.

Оттука, столбот на посакуваниот ПРЕСВРТ 2018 е претприемачот. Претприемачот е сржта на економијата, а таа е основата на егзистенцијата и просперитетот. Веќе потсетивме дека ништо не е бесплатно, а парите не доаѓаат самите по себе, туку како резултат на работа.

Притоа, не зборуваме само за големите претприемачи и корпора-тивните менаџери, туку за претприемништвото како одважност да се влезе во пазарниот натпревар, да се инвестира и создава (проект, фирма, производ, услуга...).

Не поставуваме фокус единствено на големите компании.

Тие несомнено имаат своја позиција на пазарот и свесни сме често генерираат и повеќе од 70% од вкупниот БДП и практично со исто-ветен процент учествуваат во полнењето на буџетот, исто како што тие не се главниот генератор на работоспособната популација.

Напротив, тие се генератор на мали и средни претпријатија и претприемачи - подизведувачи или производители на стоки и услуги потребни за нивниот финален производ (за илустрација производот на една кондиторска компанија бара

Во денешниот систем на вредности во Македонија, идентификуваме една специфична мутација на матрицата на размислување за личниот развој и професија присутна меѓу тековната и идната работоспособна популација. Алудирајќи на нејзината „сродност“ со матрицата од минатиот систем, ја нарекуваме „самоуправна“.

Во неа, доминира концептот на „сигурна, државна работа“ како најпосакувана иднина за младите. Неретко ваквата теза ја застапуваат повозрасните генерации, носталгични за времињата кога платата била гарантирана, без оглед на економските перформанси, а се изостава фактот дека долговите од кредитите за покривање на економската неефикасност ги плаќаме и денес, исто како што денешното задолжување за тековната економска неодржливост и јавна потрошувачка е долг на идните генерации.

производ на компании за амбалажа, за дистрибуција, за продажба, за рекламирање...)

Притоа, оваа **ЛИБЕРАЛНА ДОКТРИНА** тргнува од премисите:

- **Примена на Европската стратегија за економски раст 2020 во Македонија и**
- **Македонската и регионалната економија во ЈИЕ пролонгирано ќе ги чувствува последиците на европската должничка криза и по нејзиното завршување во економијата на членките на ЕУ.**

Националните економски приоритети за ПРЕСВРТ 2018 ги прецизираме во четири точки:

- **Вработеност на минимум 70% од населението на возраст од 20 до 64 години.**
Подобрувањето на бизнис-опкружувањето е услов за пораст на економската активност на фирмите. Таа, пак, е предуслов за ап-сорпција на работоспособната популација во производниот, ус-лужниот и воопшто економскиот процес, но и на нормалниот пристап до работа во администрацијата, како сервис на граѓаните и на правните субјекти, вклучително претпријатијата. **Балансот на бројот на вработени во администрацијата и во ре-алната економија е пресуден за одржливоста и на економијата (која ја „храни“ државата) и на државата (односно услугите што таа ги пружа).**
Конкретно, **не е проблем само бројот на вработените во администрацијата, туку пред се отсуство на вработувањата во реалниот сектор.**
- **Инвестиции во истражување и развој во висина од 1% од БДП.**
Наставниот и научниот процес се во тесна врска, а развојот на претприемништвото е тесно поврзан со развојот на инвентивноста и развојно-истражувачката дејност, практично како две меѓусебно зависни компоненти.
- **Намалување на бројот на лицата изложени на сиромаштија за 30%.**
Зголемувањето на вработеноста ќе ги оддалечи ризичните категории од изложеноста на сиромаштијата, еднакво како што зголемената вработеност ќе ги ослободи државните здравствени и пензиско-социјални фондови од притисокот на буџетски дотации. Тоа ќе овозможи вистински независна позиција на фондовите во државна сопственост, кои ќе имаат можност од одржливост без буџетска интервенција, без закана од банкрот и со постојана можност за адаптирање на висината на нивните исплати до корисниците врз основа на реалните трошоци на живот.

Водејќи се од потребата за интеракција и од матрицата на отвореност, нудиме на примена на европските практики.

Сметаме дека е потребна примена на т.н. „тест за МСП“ и во македонската економија и законодавство.

Притоа, предвидуваме донесување на неопходната регулатива која ќе прави разлика меѓу микро, малите, средните и големите претпријатија.

Ова ќе овозможи либерализирање на условите за остварување на економската дејност од мал обем со кој учесниците на пазарот со сопствен производ (предмет, знаење, вештина) ќе имаат лесен пристап до пазарот, минимум регулативна бариера и максимална поддршка од државните, односно локалните институции.

- **Реструктурирање на образовниот систем што поттикнува квалификувана работна сила за учество на пазарот на трудот апсорбирана од реалниот сектор.** Сметаме дека треба да се поттикне пристапот на учениците на високо-образовните институции, но не преку дисперзија на факултетите, туку низ концентрирање на академските граѓани во академските центри со доволна апсорптивна моќ. Не прифаќаме „штанцање“ дипломи, туку дипломирање врз основа на знаења и вештини за формирање кадар што е респектиран од домашниот пазар на труд и е конкурентен во однос на неговите колеги во Европа, а валоризиран низ оптимална плата од домашните фирми. Притоа, реформата ќе значи воведување на оригинално-дизајнираниот концепт на задолжително основно образование во десетолетка, по кој средното (незадолжително) образование е првиот филтер за пристап на вистински мотивирани и квалитетни студенти на високо-образовните институции.

Бидејќи веќе нагласивме дека центарот на нашето внимание е претприемачот и малиот бизнис, **укажуваме на потребата од адаптирање на македонскиот со европскиот концепт на координација и финансиска поддршка.**

Притоа, **се водиме од иреверзибилниот факт дека македонската економија и држава не се изолиран остров на европското поднебје и во светот воопшто.**

Оттука, **зборуваме и за почеток на адаптирањето кон инструментите на европското координирање на националните економски политики, макроекономските постулати и фискалната дисциплина** кои ни бидат задолжителни од моментот кога ќе станеме дел од Унијата.

Во таа смисла, **европското интегрирање е една од темелните цели на оваа ДОКТРИНА бидејќи тоа ќе значи македонско учество во полнењето, но, по потреба и на користењето на средствата од европскиот инструмент за финансиска стабилност, еднакво како што тоа овозможи пласман на македонскиот производ на европскиот пазар без бариери.**

Секако, кога зборуваме за малите и средните претпријатија (МСП), потсетуваме на европските дефиниции: претпријатија со помалку од 250 вработени (микропретпријатија - со помалку од 10 вработени, мали претпријатија - со 10 до 49 вработени и средни претпријатија - со 50 до 249 вработени), независни од поголемите фирми, со максимум 50 милиони евра годишен обрт или максимум 43 милиони евра како годишен биланс на состојбата.

Водејќи се од значењето на МСП за раздвижување и развој на економијата, предвидуваме адаптирана примена на мерките на европскиот Акт за мали претпријатија во домашни услови:

Во центарот на вниманието на ЛИБЕРАЛНАТА ДОКТРИНА се микро, малите и средните претпријатија и претприемачите во нив.

Претприемачите се луѓето кои бизнис-визијата ја поддржале со капитал (сопствен или позајмен) и ја применуваат во реалност.

Притоа, тие **управуваат со расположливите човечки и финансиски ресурси што им се на располагање и така ја креираат активната својата компанија за да создадат профит.** За тоа генерираат работници, чиј труд го валоризираат со плата.

Затоа **претприемачот е центарот на ЛИБЕРАЛНИОТ СИСТЕМ и нашите решенија му се посветени нему, еднакво како што развојот на економијата значи развој и негување поволни услови за работење на микро, малите и средните претпријатија на кои лежи порастот на вработеноста во реалниот сектор.**

- Регулирање на роковите за плаќање и нивно изедначување меѓу приватните и јавните компании и фондови (државни и локални) со закон;
- Формулирање прописи кои не го зголемуваат товарот со кој МСП веќе се соочуваат;
- Користење на можностите за новата финансиска поддршка на МСП и активности за олеснување на пристапот на МСП до договорите за јавни набавки, но и до ЕУ фондовите за истражување;
- Следствено, овозможување на државна помош за поттик на конкурентноста на МСП и нивните производи без прекршување на правилата за државна помош;
- Олеснување на постапките за секој да започне да работи во сопствена фирма;
- Во смисла на претходното, поддршка за македонските трговски друштва да освојат поголем дел од домашниот, но и европскиот пазар, доаѓајќи од пазар во развој, но и таргетирајќи пазари во развој во и надвор од ЕУ.

Намалувањето на бирократизираноста при развојот на сопствениот бизнис и воопшто учеството на пазарот е суштински предизвик и затоа зборуваме за сет-мерки, како изедначување на е-фактурирањето со хартиеното фактурирање и на електронското пријавување на даночните обврски со хартиеното.

Во согласност со споменатите европски акти, зборуваме и за изборна процедура за готовинско плаќање за фирмите со помал обрт од законски пропишан минимум. Ваквото решение ќе овозможи МСП да ги одложат обврските за плаќање ДДВ до наплатата на средствата од своите клиенти.

Поттикот на МСП го предвидуваме и низ натамошно поедноставување на постапките за регистрација по урнек на словенечкиот е-шалтерски систем кој регистрира претпријатие за три дена што во оваа земја заштедува 10,2 милиони евра годишно - пари расположливи за бизнис!

Истовремено, зборуваме и за:

- формирање т.н. „единствена контактна-точка“ што им помага на компаниите што сакаат да пружаат прекугранични услуги и
- воведување на принципот „само еднаш“ како концепт на поднесување на истите податоци пред електронски поврзаните државни служби и институции - само еднаш.

За суштински решенија е потребно идентификување на вистинските проблеми.

Во домашната економија, според нас, **ЛИБЕРАЛИТЕ**, тие се лоцирани во:

- Намалена ликвидност;
- Опаѓачка платежна способност на фирмите (и приватни и јавни);
- Намален пласман на домашниот пазар поради се помала куповна моќ на населението;
- Неефикасно судство;
- Нелојална конкуренција неретко „спонзорирана“ од „парто-протекционизам“;
- Преекстензивна регулатива, недоволно флексибилна во однос на работниот однос;
- Влошувањето на условите за работа во домашната и, секако, глобалната бизнис-средина;
- Висока цена на енергетските трошоци;
- Расположливост на финансирање и на квалификувана работна сила;
- Преслаб, недоволен раст на економијата

Бидејќи отежнатиот пристап до обртни средства најчесто е придружник на слабата ликвидност на МСП, како основни предизвици на домашната бизнис-клима, сметаме дека основна цел на државата треба да биде поттик на финансиските посредници за пристап до заемите за потребите на МСП - претпријатијата кои во основа најтешко доаѓаат до нив (поради слаб бонитет, отсуство на залог или кредитна историја).

Македонската економија ќе остане затворена и нефункционална се додека не се отвори за претприемничките вредности и се додека не ги стави во функција на развојот на своите институции и системи (судски, образовен и сл.)

Истовремено, нема основа за развој доколку македонските компании останат затворени само на домашниот пазар, но и доколку нивните пазарни видовици и таргети не се ориентирани надвор од домашните граници.

Пазарите на југо-источна Европа, еднакво како пазарите на земјите-членки на ЕУ мора да бидат вратени на хоризонтот на македонскиот претприемач.

Поттикот на ваквата бизнис-ориентација секако дека е добродојдена за вистинските претприемачи.

Затоа, улогата на државата ја гледаме во институционална поддршка низ регулатива што поттикнува и овозможува поголем удел на финансиските посредници како банките, лизинг-компаниите, гаранциските фондови, промоциските банки и сл. во државна, приватна сопственост или формирани, во посредна смисла на изразот, по принципот на јавно-приватното партнерство или преку пласман на средства преку Европскиот инвестициски фонд, расположлив за земјата по постигнувањето на полноправното членство во ЕУ.

Особено сме посветени на креирањето одржлив инструмент за микро-кредитирање. Тој треба да овозможи претприемачите кои се нови на пазарот полесно да дојдат до средства што банките ги сметаат за високо-ризични, со мал поврат и високи оперативни трошоци. Секако, средствата пласирани од Европската инвестициска банка достапни преку комерцијалните банки остануваат значаен потенцијален извор за обртни средства за македонските компании, но пред се оние средните и поголемите.

Секако, комплетноста на нашиот пристап е во изедначувањето на условите за пристап до индустриско-развојните зони и мерките за поттик на странските и домашните компании. Тоа го сметаме за начин за поттик на конкурентноста и инвентивноста на домашните фирми под еднакви услови на пазарот.

Едноставно, водени од соодносот на расположливата економска и инфраструктурна супстанција во земјата, креираме пристап на пресретнување на предизвиците на пролонгираните ефекти на тековната криза, ублажување на последиците и влегување во нов инвестициски и развоен циклус на домашната економија.

13. ТРАСИРАМЕ ПРОВЕРЕНИ И ДОБРИ ИСКУСТВА, НАМЕСТО ОД ПО ЗАТВОРЕНИ ПАТИШТА

Забележително, оваа **ЛИБЕРАЛНА ДОКТРИНА** не се осврнува одделно на прашањето на европското и евро-атланското интегрирање на Република Македонија.

Едноставно, решенијата содржани во овој документ го трасираат патот кон толку посакуваниот и потребен **ПРЕСВРТ** во нашата земја веќе до **2018** токму врз основа на реалностите, вредностите и критериумите што ги споделуваат граѓаните во Европската Унија и државите-членки на НАТО.

ИМА НАДЕЖ дека тие ќе бидат наскоро реалност и за сите нас - граѓаните на Република Македонија. Но, не затоа што нив единствено ги нуди **ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА**, туку затоа што во име на сопствената искреност и промисленост, **ЛИБЕРАЛНАТА ДОКТРИНА** ги признава и сака да ги вгради во нашиот општествен, политички и економски систем градејќи консензус меѓу граѓаните.

А тие вредности и критериуми за нас, **ЛИБЕРАЛИТЕ**, се составен дел на нашето размислување и постапување.

Затоа, на граѓаните на Република Македонија заинтересирани за политичко дејствување им порачуваме:

ПРЕПОЗНАЈТЕ СЕ во и меѓу решителните, добронамерните, свесните.

ИМА НАДЕЖ: ЛИБЕРАЛНА ПАРТИЈА. ПРЕПОЗНАЈТЕ СЕ!

КОНГРЕС НА
ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА НА МАКЕДОНИЈА
Претседател на Работното претседателство,
Кире Бузлиев, с.р.

ПРЕТСЕДАТЕЛ НА
ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА НА МАКЕДОНИЈА
Ивон Величковски, с.р.

**ЛИБЕРАЛНА
ПАРТИЈА**

LP